

ON HAN D'ANAR ELS RECURSOS EN EDUCACIÓ EN ELS PROPERS ANYS?

#PerQueApostem

FUNDACIÓ
Jaume Bofill
BOFILL

L'EDUCACIÓ A CATALUNYA

LES
APOSTES
NECESSÀRIES

Presentació

El debat “On han d’anar els recursos en educació en els propers anys?” es va celebrar el 5 de novembre en el marc del cicle de debats ‘Les apostes necessàries’.

El debat va recollir reflexions i propostes entorn a les 5 preguntes que mostra el diagrama →

En el debat van intervenir:

- Miquel Àngel Alegre (Cap de projectes de la Fundació Jaume Bofill)
- Francesc Colomé (Expert en Polítiques Educatives)
- Oriol Escardíbul (Gerent de la UB)
- Miquel Àngel Essomba (Comissionat d'Educació i Universitats de l'Ajuntament)
- Rafael Homet (Diputat delegat d'Educació de la Diputació Barcelona)
- Francina Martí (Presidenta de l'Associació de Mestres Rosa Sensat)
- Carles Martínez (Secretari de Polítiques Educatives, Departament d'Educació)
- Xavier Martínez-Celorrio (Assessor de Polítiques Educatives)
- Mònica Nadal (Directora de recerca de la Fundació Jaume Bofill)
- Francesc Pedró (UNESCO)
- Ismael Palacín (Director de la Fundació Jaume Bofill)

On han d'anar els recursos en educació els propers anys?

El debat va recollir reflexions i propostes sobre 5 preguntes:

1. Quins objectius educatius volem aconseguir?

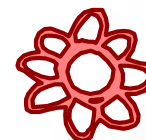
5. Quins factors contextuais han d'acompanyar la inversió en educació?

2. Quant hem d'invertir?

4. Com hem d'invertir?

3. On hem d'invertir?

1. Quins objectius educatius volem aconseguir?

Qualitat

Els resultats educatius de Catalunya es poden qualificar com a mediocres en el seu conjunt.

Els resultats educatius es mesuren fonamentalment per l'assoliment de competències bàsiques i continguts curriculars. Aquest assoliment és actualment molt millorable. El baix assoliment de resultats s'origina en els primers cicles de primària, malgrat es manifesti clarament en etapes posteriors, especialment a l'ESO.

Tanmateix, l'avaluació de la qualitat no només ha de tenir en compte els resultats individuals sinó també altres resultats col·lectius, com la cohesió i la convivència socials. Per tant, la qualitat també cal buscar-la en aquests resultats col·lectius.

Inversió ≠ Despesa

L'educació és una inversió

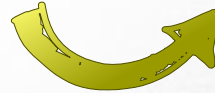
Equitat

Els resultats mediocres del sistema educatiu són atribuïbles en gran mesura a la seva baixa equitat. La situació de desigualtat es manifesta en els següents factors, sobre els quals cal actuar:

- Escolarització més tardana de les classes baixes (menor accés a l'educació 0-3).
- Baixa permanència en el sistema educatiu: un percentatge elevat d'adolescents no continua estudiant després de l'ESO. Alguns tampoc completen l'ESO.
- Segregació social de l'alumnat entre centres educatius.
- Pitjors resultats educatius associats a desigualtats de partida com el nivell d'estudis dels progenitors o l'origen geogràfic de l'alumnat.
- Acceptació del fracàs escolar i l'abandonament prematur com quelcom inevitable, quan no ho és.

2. Quant hem d'invertir?

Cal invertir millor, però en primer lloc cal invertir més: estem sota de la mitjana europea i estatal en inversió en educació.

On estem?

On volem estar?

Les polítiques d'austeritat motivades per la crisi econòmica van representar una reducció dràstica de la despesa pública en educació entre els anys 2009 i 2015.

La reducció de la inversió en educació durant la crisi econòmica ha dut a un empitjorament de les condicions d'educabilitat i de treball dels docents.

Malgrat aquest empitjorament, el sistema educatiu en els darrers 10 anys ha millorat els resultats globals dels indicadors educatius, gràcies a una combinació de diversos factors: resiliència i consciència de responsabilitat social del professorat, l'efecte de programes o polítiques iniciades abans de la crisi, i l'incentiu a no abandonar els estudis provocat per la crisi de l'ocupació.

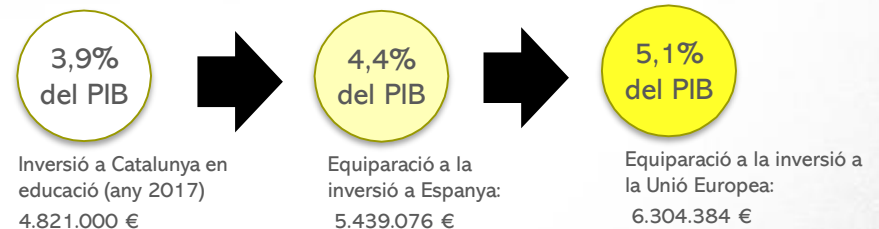
Després d'anys de retallades, des de l'any 2015 s'ha vist un creixement del PIB i una certa recuperació de la inversió en educació, que actualment se situa en el 3,9% del PIB (equivalent a aproximadament 4.442.600€ a 2015 i 4.821.000€ a 2017*).

Aquest percentatge està per sota dels nivells d'inversió estatals (4,4%) i europeus (5,1%) en educació.

Es proposa equiparar la inversió en educació a Catalunya a la mitjana espanyola, passant del 3,9% del PIB al 4,4%. Això suposaria destinar uns 600 milions d'euros més a educació dels que ara s'hi destina.

En un escenari a més llarg termini, es proposa augmentar la inversió educativa fins a la mitjana europea (5,1% del PIB). Això suposaria destinar uns 1.500 milions addicionals en educació respecte a la situació actual.

Aquest segon escenari permetria avançar cap a apostes d'inversió més ambicioses i audaces, sense perdre de vista la importància del criteri d'eficiència (aconseguir els majors resultats al menor cost possible).

*Bernat Albaigés i Francesc Pedró (2017:40). L'estat de l'educació a Catalunya. Anuari 2016. FJB

3. On hem d'invertir?

1

Millorar les competències docents, especialment durant l'ensenyament obligatori

2

Garantir la gratuïtat efectiva de l'ensenyament obligatori

3

Augmentar els recursos destinats als centres d'alta complexitat

4

Universalitzar l'accés a l'educació infantil de primer cycle

5

Millorar la personalització de l'ensenyament i l'accés a les oportunitats d'educació no lectiva

6

Universalitzar l'accés i la compleció dels ensenyaments secundaris post obligatoris

L'anàlisi de dades i la revisió de l'evidència internacional dutes a terme per diferents experts en el marc de l'Anuari 2016. Estat de l'educació a Catalunya,, han permès identificar **6 prioritats d'inversió: sis apostes necessàries per a incrementar l'equitat i la qualitat del sistema educatiu.**

Aquestes sis apostes generen un ampli consens entre administracions i sensibilitats educatives.

L'alt grau de consens pot afavorir una col·laboració àmplia entorn a aquestes 6 prioritats:

3.1. Per què invertir en aquestes prioritats?

1

Millorar les competències docents, especialment durant l'ensenyament obligatori

Perquè la millora dels aprenentatges de tots els alumnes és funció directa de les competències professionals dels docents.

Perquè la formació continuada del professorat i la pràctica reflexiva és més aviat baixa.

Perquè hi ha una diferència molt acusada en la formació de base del professorat de primària i secundària.

2

Garantir la gratuïtat efectiva de l'ensenyament obligatori

Perquè el dret a l'educació és incompatible amb un ensenyament bàsic i obligatori que no és realment gratuït.

Perquè actualment l'educació bàsica obligatòria no és gratuïta, especialment en els centres de titularitat concertada, agreujant així la segregació social de l'alumnat per titularitat dels centres.

3

Augmentar els recursos destinats als centres d'alta complexitat

Perquè la millora dels resultats educatius del sistema depèn de la millora dels aprenentatges de l'alumnat socialment desfavorit.

Perquè la segregació escolar, molt lligada als centres d'alta complexitat, és un fre a la millora de l'èxit educatiu i a la cohesió social del país.

4

Universalitzar l'accés a l'educació infantil de primer cycle

Perquè està demostrat que l'escolarització tempra és beneficiosa per a la integració en l'educació obligatòria.

Perquè l'escolarització en l'etapa 0-3 permet detectar i atendre de manera precoç les dificultats educatives.

Perquè la implicació i acompanyament educatiu de les famílies es pot començar a treballar especialment bé en aquesta etapa.

Perquè les taxes d'escolarització en aquesta etapa són baixes entre les famílies amb factors de risc social i educatiu.

5

Millorar la personalització de l'ensenyament i l'accés a les oportunitats d'educació no lectiva

Perquè el nivell educatiu dels progenitors continua sent un dels majors determinants dels resultats escolars.

Perquè la motivació i implicació dels infants i adolescents en l'aprenentatge depèn en gran mesura de la possibilitat de crear itineraris personalitzats als seus interessos i capacitats.

Perquè l'educació no lectiva ofereix àmplies oportunitats de personalització.

Perquè les oportunitats d'educació no lectiva són un factor clau de l'èxit educatiu global.

Perquè el dret a l'educació s'ha d'entendre en un sentit ampli, més enllà de l'escolarització obligatòria.

6

Universalitzar l'accés i la compleció dels ensenyaments secundaris post obligatoris

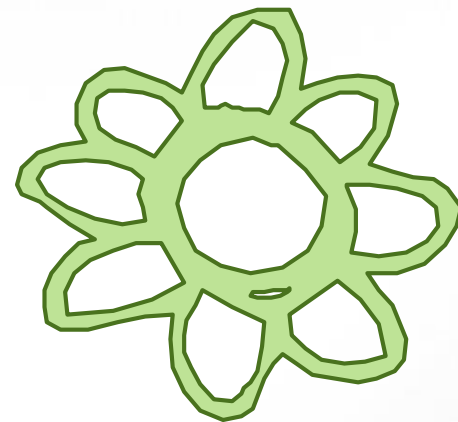
Perquè l'accés i continuïtat en l'educació post-obligatòria és baixa, en gran mesura com a resultat del fracàs escolar a l'ESO.

Perquè la formació professional ha millorat en els graus superiors però no en els graus mitjos.

4. Com hem d'invertir?

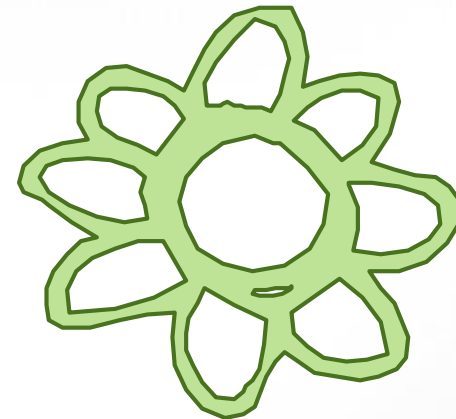
No és suficient amb identificar on cal invertir prioritàriament els recursos econòmics per tal d'aconseguir un sistema educatiu amb més qualitat i equitat.

La inversió en cadascuna de les prioritats assenyalades s'ha d'orientar a uns objectius específics, que exposem a continuació.

4.1. Millora de les competències docents en l'ensenyament obligatori

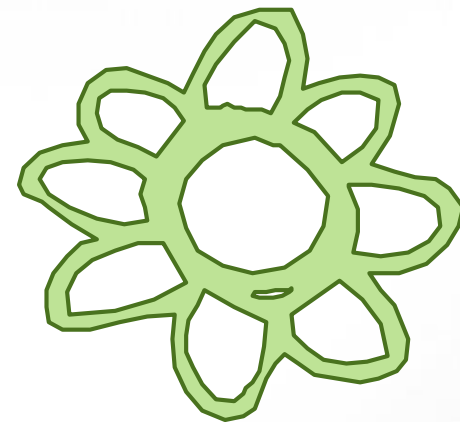
- * Reduir la disparitat formativa del professorat d'infantil-primària i ESO creant un cos únic de docents per a l'educació dels 3 als 16 anys, amb una formació més cohesionada, amb una base comuna més exigent i rigorosa i un major acompanyament pràctic.
- * Aconseguir que la recerca (universitats) i l'acció (escola) vagin unides: les necessitats de les escoles han d'arribar a les universitats i la recerca ha d'arribar a les escoles.
- * Apostar pels Instituts-Escola, sempre i quan aquesta solució no incrementi el risc de segregació escolar al territori.
- * Reforçar la formació continuada del professorat des de tres vessants:
 - o Experimentació mitjançant la pràctica innovadora
 - o La reflexió sobre la pràctica
 - o L'autoformació (individual i en equip)
- * Recolzar les xarxes de centres pel canvi educatiu.
- * Alliberar persones de l'equip docent per dedicar-se a la formació, recerca i participació en xarxes educatives, fent després la transferència a tot l'equip.
- * Preveure més temps per a la formació continuada en la distribució horària del cos docent.
- * Incentivar el compromís del professorat amb el projecte educatiu de centre i amb l'entorn.
- * Apostar per la formació i competències d'altres perfils educadors com el personal de lleure, menjador i psicopedagogs.
- * Reforçar el treball interdisciplinari, la co-docència i els projectes conjunts entre diferents perfils educadors.

4.2. Garantir la gratuïtat efectiva de l'ensenyament obligatori

- * Fer gratuïta l'escolarització obligatòria tant als centres públics com concertats, garantint la gratuïtat de material escolar, sortides, colònies i menjador.
- * Universalitzar l'escola obligatòria millorant el finançament de l'escola concertada, de manera que es redueixin les carregues econòmiques a les famílies que porten els seus fills a escoles concertades.

Garantir la gratuïtat efectiva de l'ensenyament obligatori en tots els centres sostinguts amb fons públics representaria un cost anual aproximat de 465 milions d'euros anuals (considerant uns 400€ per alumne/any): 268 milions en els centres públics, 197 en els concertats.

4.3. Augmentar els recursos destinats als centres d'alta complexitat

Augmentar els recursos destinats als centres d'alta complexitat exigiria, com a mínim, una contribució per alumne en els centres d'alta complexitat d'un 30% superior a la inversió per alumne en un centre ordinari.

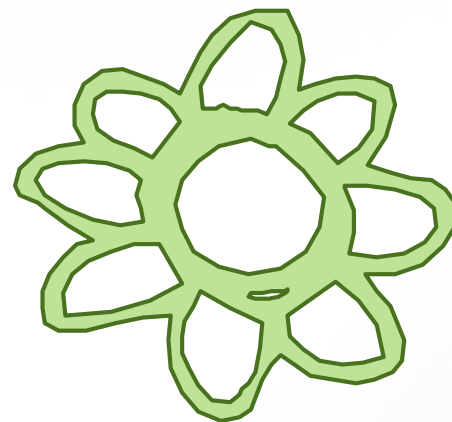
* Aquesta inversió extra hauria de garantir:

- Retribució més elevada al professorat d'aquests centres
- Plantilles més estables i vinculades a l'entorn
- Més especialistes
- Major vinculació del projecte educatiu de centre amb els recursos de l'entorn
- Major treball comunitat
- Major supervisió i lideratge
- Més ajuts econòmics i acompanyament per a l'alumnat

* Invertir en plans de barris, estratègies d'educació 360 i altres projectes que permetin sumar esforços i recursos al voltant d'uns mateixos objectius educatius i de millora de les condicions d'educabilitat.

* Donar continuïtat en el temps i en el finançament a iniciatives impulsades des de diferents administracions que s'han mostrat exitoses, especialment en entorns d'alta complexitat:

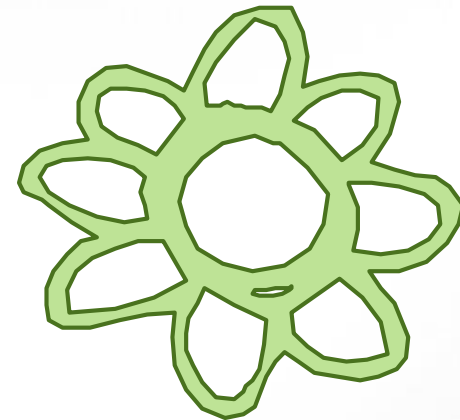
- Plans Educatius d'Entorn
- Ciutats educadores
- Aules d'acollida
- OME (Oficina Municipal d'Escolarització)
- Zones educatives
- Co-finançament de les Escoles Bressol municipals

4.4. Universalitzar l'accés a l'educació infantil de primer cicle

- * Continuar implantant i consolidant la tarificació social en l'etapa 0-3: l'experiència acumulada fins ara està fent augmentar les taxes de matriculació en aquesta etapa entre les classes socials amb menys poder adquisitiu.
- * Equiparar taxes de les Escoles Bressol entre municipis: Actualment les taxes depenen del punt de sostenibilitat i autosuficiència econòmica que pot assolir cada Escola Bressol. Aquest equilibri és molt desigual entre municipis. Es proposa crear algun sistema de compensació entre municipis per tal d'igualar les oportunitat d'accés i sosteniment de les places d'educació 0-3 arreu del territori.
- * Reforçar l'acompanyament familiar que es fa des de les escoles bressol.
- * Facilitar el desenvolupament de serveis alternatius o complementaris a les escoles bressol en l'etapa 0-3: per exemple els Espais Criança, amb un format més flexible i centrat en el treball amb la família.

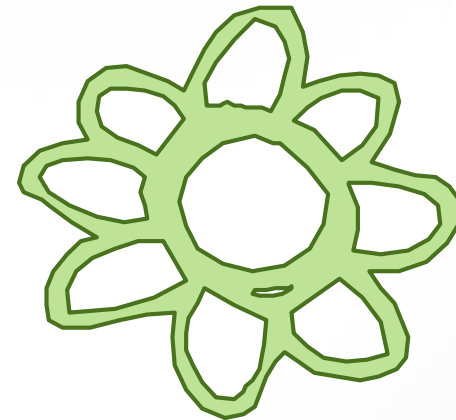
A Catalunya, el cost anual de garantir la inclusió a l'educació infantil dels 60.000 infants menors de 3 anys en risc de pobresa seria de 205 milions d'€.

4.5. Millorar la personalització de l'ensenyament i l'accés a l'educació no lectiva

- * Renovar l'organització dels centres: flexibilitzar els usos del temps i de l'espai, interconnectar els coneixements, personalitzar el currículum educatiu a les motivacions i interessos d'aprenentatge de cada infant, connectar amb l'entorn per crear oportunitats de diversificació d'activitats pedagògiques, co-docència i interdisciplinarietat entre educadors.
- * Reforçar el lideratge pedagògic des de les direccions i la inspecció educativa.
- * Dinamitzar xarxes de millora educativa entre centres.
- * Reforçar les funcions de tutoria i orientació al llarg de totes les etapes educatives.
- * Garantir l'accés al lleure: activitats no lectives, casals d'estiu... mitjançant programes d'ajuts, tarificació social i una orientació efectiva sobre la importància d'aquest tipus d'activitats des de l'educació lectiva.
- * Atorgar competències i recursos als ens locals per assumir el lideratge del treball en xarxa entre els agents educatius del territori, alineant la seva acció vers objectis compartits. L'anterior implica que la inversió en educació ha de deixar de centrar-se exclusivament en l'àmbit lectiu, per atendre també les oportunitats educatives no lectives.

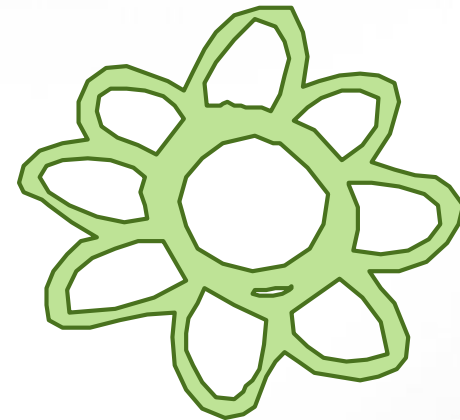
Incrementar 1 mestre per cada 3 grups representaria un cost anual de 442 milions d'€ a l'educació infantil de segon cicle i a primària i de 172 milions d'€ a l'ESO.

4.6. Universalitzar l'accés i la compleció dels ensenyaments secundaris post-obligatoris

- * Reforçar l'orientació i acompanyament escolar al llarg de les diferents etapes, com a peça clau dins l'engranatge del sistema educatiu.
- * Fer gratuïta l'educació post-obligatòria al menys fins als 18 anys o, si més no, garantir programes d'ajuts o tarificació social que garanteixin que cap estudiant queda fora d'aquest tipus de formació per motius econòmics.
- * Crear sistemes de beques que dissuadeixin de l'abandonament prematur dels estudis post-obligatoris per entrar en el mercat laboral (compensar el cost d'oportunitat de continuar estudiant).
- * Ampliar els límits econòmics per poder optar a una beca (és a dir, fer-los menys restrictius).
- * Donar impuls a la formació professional: continuar apostant per la FP dual, reforçar l'assoliment de competències transversals des del sistema educatiu, visibilitzant la formació professional com una opció de futur.
- * Crear programes de segona oportunitat i de retorn al sistema educatiu. El món local és l'àmbit on millor es poden impulsar aquestes iniciatives.

Reduir la taxa d'abandonament dels ensenyaments secundaris postobligatoris a la mitjana europea suposaria un cost anual de 80 milions d'euros.

5. Quins factors contextuals han d'acompanyar la inversió en educació?

1. Polítiques familiars i d'entorn

Polítiques actives de benestar i família, i en especial, lluita contra la pobresa infantil. Per això, s'ha de garantir el salari mínim i la renda familiar universal.

Polítiques de desenvolupament comunitari i desenvolupament territorial en els entorns més desfavorits (per exemple, plans de barris, plans educatius d'entorn...)

2. Autonomia dels centres educatius

Autonomia dels centres per adaptar-se a les necessitats del seu alumnat i del seu entorn.
Autonomia dels centres per gestionar els seus recursos econòmics.

Ssimplificació burocràtica per descarregar les direccions de tasques administratives i poder-se enfocar més en el lideratge pedagògic dels centres.

3. Decisions basades en l'avaluació

Fonament de les decisions sobre inversió en educació en la recerca científica i l'avaluació independent i rigorosa. Cal evitar que les decisions es prenguin en base a pressions polítiques i interessos sectorials.

Cal més valentia política per no cedir a aquestes pressions.

4. Multi estratègia sostinguda

Inversió simultània i perseverant en les diferents línies estratègiques, amb un compromís polític més enllà de cicles electorals. L'impacte de la inversió en educació només es pot copsar a llarg termini.

Simplificar l'enginyeria de la contractació i inversió, sotmesa a uns procediments excessivament dilatats en el temps.

Σíntesi: Per invertir més i millor: on han d'anar els recursos en educació els propers anys?

1. Quins objectius educatius volem aconseguir?:

Més equitat i més qualitat en l'educació

2. Quant hem d'invertir?

Com a mínim, equiparar la inversió en educació a Catalunya a la mitjana espanyola, passant del 3,9% del PIB al 4,4%

3. On hem d'invertir?

Les inversions prioritàries són:

1. Millorar les competències docents, especialment durant l'ensenyament obligatori
2. Garantir la gratuïtat efectiva de l'ensenyament obligatori
3. Augmentar els recursos destinats als centres d'alta complexitat
4. Universalitzar l'accés a l'educació infantil de primer cicle
5. Millorar la personalització de l'ensenyament i l'accés a les oportunitats d'educació no lectiva
6. Universalitzar l'accés i la compleció dels ensenyaments secundaris post obligatoris

5. Quins factors contextuais han d'acompanyar la inversió en educació?

Per assolir un major impacte, la inversió en educació ha d'acompanyar-se de:

- Polítiques familiars i d'entorn
- Autonomia de centres
- Decisions basades en l'avaluació
- Multiestratègia sostinguda (invertir simultàniament en les 6 prioritats)

4. Com hem d'invertir?

La inversió en cadascuna de les prioritats assenyalades s'ha d'orientar a uns objectius específics.

